

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Етика та деонтологія зі змістовим модулем: Міжнаціональна та міжконфесійна толерантність
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Теліженко Людмила Вікторівна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 8-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год. Для денної форми навчання 64 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 32 год. практичних занять), 86 год. становить самостійна робота. Для заочної форми навчання 24 год. становить контактна робота з викладачем (12 год. лекцій, 12 год. практичних занять), 126 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Соціальна робота"
Передумови для вивчення дисципліни	Необхідні базові знання із фахових та гуманітарних дисциплін
Додаткові умови	Соціальна робота в громаді та місцеве самоврядування
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Етика та деонтологія зі змістовим модулем: Міжнаціональна та міжконфесійна толерантність» є ознайомлення майбутніх соціальних працівників з основами професійної етики і деонтології, моральними імперативами роботи, можливими морально-етичними проблемами та методами їх розв'язання, пробудження почуття соціально-моральної відповідальності, формування гуманістично орієнтованого світогляду та професійної культури спеціалістів соціальної галузі.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Поняття етики. Її соціальні корені
Тема 1 Поняття та значення етики   Сутність етики, її соціальні корені. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль. Загальнолюдське в моралі. Взаємозв'язок етики та культури суспільства. Кордоцентризм як специфічна особливість української етичної думки. Критерії моральності в соціальній роботі. Етична дилема.
Тема 2 Основні категорії етики   Поняття категорії. Специфіка етичних категорій. Добро і зло як центральні етичні категорії. Етичний вибір. Етична дилема як ситуація вибору з конфліктом цінностей і варіантів дій. Свобода та відповідальність. Категорії, що передають етичні характеристики людини (совість, честь, гідність, справедливість). Честь, гідність і авторитет соціального працівника.
Тема 3 Любов як вища етична цінність   Поняття любові. Її моральне значення для життя людини й суспільства. Християнство про любов. Постмодерн: апокаліпсис любові. Значення любові для людини з точки зору сучасної нелінійної науки. Любов як гуманістичний вимір соціальної роботи.
Тема 4 Сенс життя і ставлення до смерті   Етичний аспект сенсу життя. Способи його осмислення. Сенс життя в структурі духовного розвитку особистості. Смерть як проблема етики. Сучасні наукові дослідження феномену смерті. Проблема безсмертя. Сенс життя як мотивуючий фактор у роботі соціального працівника.
Модуль 2. Міжнаціональна та міжконфесійна толерантність
Тема 5 Поняття соціальної толерантності   Поняття толерантності. Толерантність і терпимість. Дискримінація та нетерпимість. Толерантність як норма сучасного цивілізованого світу. Основні аспекти розуміння толерантності в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО. Роль та значення толерантності у професійній діяльності соціального працівника. Причини формування соціальних стереотипів та упереджень.
Тема 6 Релігія як потенційний чинник толерантності/нетолерантності   Мораль і релігія як специфічні форми суспільної свідомості. Взаємозв'язок моральних, релігійних та правових норм. Етичне значення та особливості світових релігій. Причини конфліктності. Релігійна нетерпимість. Релігійний фанатизм і тероризм. Міграційні процеси та міжрелігійна толерантність.
Тема 7 Міжнаціональна толерантність   Теорії націй. Етнічні та національні спільноти. Толерантність як особливий принцип існування багатонаціонального світу. Сутність міжнаціональної толерантності. Толерантність і принцип «презумпції національної невинності». Толерантність як етичний індикатор моральної стійкості особистості в сучасному світі. Потенціал громадянського суспільства у вирішенні проблем міжнаціональної та міжрелігійної толерантності.

Тема 8 Толерантність в контексті етичних проблем сучасності

Основні етичні проблеми сучасності та моральні виклики майбутнього: війни (боротьба за переділ світу, за ресурси), тероризм, екологічна криза, проблема демографії, поглиблення соціальної нерівності, загроза здоров'ю людини тощо.

Модуль 3. Етичні основи соціальної роботи

Тема 9 Значення етики для соціальної роботи

Етика соціального працівника як вид загальної та професійної етики. Завдання етики соціальної роботи. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Основні етичні відносини в соціальній роботі. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Професійні та морально-особистісні якості фахівця соціальної сфери. Соціальний інтелект.

Тема 10 Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи

Професійні цінності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи. Визнання гідності людини. Сприяння правам людини. Сприяння соціальній справедливості. Сприяння праву на самовизначення. Сприяння праву на участь. Повага конфіденційності та приватності. Ставлення до людей як до цілісних індивідів. Етичне використання технологій та соціальних медіа. Професійна доброчесність. Норми етичної поведінки соціального працівника. Етика соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Врахування індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Тема 11 Професійно-етичний кодекс соціальних працівників

Поняття етичного кодексу. Види етичних кодексів. Професійно-етичний кодекс соціального працівника України. Мета, завдання та функції етичного кодексу соціального працівника. Етичний кодекс МФСП «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти» (1994). «Етика соціальної роботи, декларація принципів» (2004). «Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України» (2005). «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (2018). Етичні кодекси соціальної роботи інших країн світу.

Тема 12 Культура спілкування і етикет соціального працівника

Професійне спілкування у соціальній роботі. Призначення і функції спілкування. Моральні аспекти спілкування. Норми і правила спілкування. Особливості спілкування соціальних робітників і клієнтів. Фактори, що впливають на спілкування. Стилі спілкування. Вміння слухати і вміння говорити. Етикет соціального працівника. Правила і принципи етикету.

Модуль 4. Деонтологічні основи соціальної роботи

Тема 13 Основні поняття, сутність і зміст деонтології

Поняття деонтології. Професійний обов'язок соціального працівника. Внутрішні переконання та потреби. Професійний і моральний обов'язок. Відповідальність соціального працівника. Рівні його відповідальності. Обов'язок і відповідальність соціального працівника перед професією, колегами та клієнтом. Компетентність. Зміст, сутність і рівні компетентності. Основні принципи деонтології в роботі з клієнтами.

Тема 14 Методи і способи вирішення соціальних конфліктів   Роль діалогу і конструктивної взаємодії між конфліктуєчими сторонами. Пошук компромісів. Управління емоціями. Аналіз і розуміння. Врахування відмінностей і різноманіття. Комунікативні навички та вміння слухати один одного. Альтернативні шляхи вирішення конфліктів. Залучення організацій-партнерів із соціальної роботи.
Тема 15 Етичні дилеми у соціальній роботі   Поняття етичної дилеми. Різниця між проблемою, звичайною дилемою і етичною дилемою. Дилеми конфіденційності і інформованої згоди, справедливості і рівності, незалежності і професійної відповідальності, конфлікту інтересів, меж професійної компетенції. Рішення етичних дилем у соціальній роботі.
Тема 16 Професійні межі у соціальній роботі   Межі компетенції соціального працівника і професійної дистанції між фахівцем і клієнтом. Їх динамічність та ситуативна обумовленість. Моделі прийняття рішень соціальними працівниками: патерналістська модель, інструментальна модель, контрактна модель. «Професійне вигорання». Профілактика стресу соціальних працівників.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Розуміти значення етики та деонтології для розвитку людини і суспільства, їх засадничу роль для професії, для ініціювання соціальних змін, спрямованих на піднесення соціального добробуту, сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.
РН2	Усвідомлювати морально-професійну відповідальність та обов'язок соціального працівника, вміння розв'язувати дилеми та суперечності у професійній діяльності, надавати допомогу та підтримку клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей, взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.
РН3	Знати та розуміти предмет та сферу професійної діяльності, методи і способи вирішення соціальних проблем; виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення, бути визначеним та наполегливим щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
РН4	Знати та вміння реалізовувати основні етичні цінності, принципи та стандарти професії в роботі, виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів із соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності, оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи, співпрацювати у міжнародному середовищі та розпізнавати міжкультурні проблеми у професійній практиці.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 231 Соціальна робота:

ПР5	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПР17	Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
ПР20	Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.
ПР21	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН6	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СН11	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
СН12	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
СН14	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

8. Види навчальних занять

Тема 1. Поняття та значення етики	
Лк1 "Поняття та значення етики" (денна)	Сутність етики, її соціальні корені. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль. Загальнолюдське в моралі. Взаємозв'язок етики та культури суспільства. Кордоцентризм як специфічна особливість української етичної думки. Критерії моральності в соціальній роботі. Етична дилема.
Лк1 "Поняття та значення етики" (заочна)	Сутність етики, її соціальні корені. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль. Загальнолюдське в моралі. Взаємозв'язок етики та культури суспільства. Кордоцентризм як специфічна особливість української етичної думки. Критерії моральності в соціальній роботі. Етична дилема.
Пр1 "Поняття та значення етики" (денна)	Сутність етики, її соціальні корені. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль. Загальнолюдське в моралі. Взаємозв'язок етики та культури суспільства. Кордоцентризм як специфічна особливість української етичної думки. Критерії моральності в соціальній роботі.

Пр1 "Поняття та значення етики" (заочна)   Сутність етики, її соціальні корені. Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль. Загальнолюдське в моралі. Взаємозв'язок етики та культури суспільства. Кордоцентризм як специфічна особливість української етичної думки. Критерії моральності в соціальній роботі. Етична дилема.
Тема 2. Основні категорії етики
Лк2 "Основні категорії етики" (денна)   Поняття категорії. Специфіка етичних категорій. Добро і зло як центральні етичні категорії. Етичний вибір. Етична дилема як ситуація вибору з конфліктом цінностей і варіантів дій. Свобода та відповідальність. Категорії, що передають етичні характеристики людини (совість, честь, гідність, справедливість). Честь, гідність і авторитет соціального працівника.
Пр2 "Основні категорії етики" (денна)   Поняття категорії. Специфіка етичних категорій. Добро і зло як центральні етичні категорії. Етичний вибір. Етична дилема як ситуація вибору з конфліктом цінностей і варіантів дій. Свобода та відповідальність. Категорії, що передають етичні характеристики людини (совість, честь, гідність, справедливість). Честь, гідність і авторитет соціального працівника.
Тема 3. Любов як вища етична цінність
Лк3 "Любов як вища етична цінність" (денна)   Поняття любові. Її моральне значення для життя людини й суспільства. Християнство про любов. Постмодерн: апокаліпсис любові. Значення любові для людини з точки зору сучасної нелінійної науки. Любов як гуманістичний вимір соціальної роботи.
Пр3 "Любов як вища етична цінність" (денна)   Поняття любові. Її моральне значення для життя людини й суспільства. Християнство про любов. Постмодерн: апокаліпсис любові. Значення любові для людини з точки зору сучасної нелінійної науки. Любов як гуманістичний вимір соціальної роботи.
Тема 4. Сенс життя і ставлення до смерті
Лк4 "Сенс життя і ставлення до смерті" (денна)   Етичний аспект сенсу життя. Способи його осмислення. Сенс життя в структурі духовного розвитку особистості. Смерть як проблема етики. Сучасні наукові дослідження феномену смерті. Проблема безсмертя. Сенс життя як мотивуючий фактор у роботі соціального працівника.
Пр4 "Сенс життя і ставлення до смерті" (денна)   Етичний аспект сенсу життя. Способи його осмислення. Сенс життя в структурі духовного розвитку особистості. Смерть як проблема етики. Сучасні наукові дослідження феномену смерті. Проблема безсмертя. Сенс життя як мотивуючий фактор у роботі соціального працівника.
Тема 5. Поняття соціальної толерантності

Лк2 "Поняття соціальної толерантності" (заочна)   Поняття толерантності. Толерантність і терпимість. Дискримінація та нетерпимість. Толерантність як норма сучасного цивілізованого світу. Основні аспекти розуміння толерантності в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО. Роль та значення толерантності у професійній діяльності соціального працівника. Причини формування соціальних стереотипів та упереджень.
Лк5 "Поняття соціальної толерантності" (денна)   Поняття толерантності. Толерантність і терпимість. Дискримінація та нетерпимість. Толерантність як норма сучасного цивілізованого світу. Основні аспекти розуміння толерантності в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО. Роль та значення толерантності у професійній діяльності соціального працівника. Причини формування соціальних стереотипів та упереджень.
Пр2 "Поняття соціальної толерантності" (заочна)   Поняття толерантності. Толерантність і терпимість. Дискримінація та нетерпимість. Толерантність як норма сучасного цивілізованого світу. Основні аспекти розуміння толерантності в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО. Роль та значення толерантності у професійній діяльності соціального працівника. Причини формування соціальних стереотипів та упереджень.
Пр5 "Поняття соціальної толерантності" (денна)   Поняття толерантності. Толерантність і терпимість. Дискримінація та нетерпимість. Толерантність як норма сучасного цивілізованого світу. Основні аспекти розуміння толерантності в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО. Роль та значення толерантності у професійній діяльності соціального працівника. Причини формування соціальних стереотипів та упереджень.
Тема 6. Релігія як потенційний чинник толерантності/нетолерантності
Лк6 "Релігія як потенційний чинник толерантності/нетолерантності" (денна)   Мораль і релігія як специфічні форми суспільної свідомості. Взаємозв'язок моральних, релігійних та правових норм. Етичне значення та особливості світових релігій. Причини конфліктності. Релігійна нетерпимість. Релігійний фанатизм і тероризм. Міграційні процеси та міжрелігійна толерантність.
Пр6 "Релігія як потенційний чинник толерантності/нетолерантності" (денна)   Мораль і релігія як специфічні форми суспільної свідомості. Взаємозв'язок моральних, релігійних та правових норм. Етичне значення та особливості світових релігій. Причини конфліктності. Релігійна нетерпимість. Релігійний фанатизм і тероризм. Міграційні процеси та міжрелігійна толерантність.
Тема 7. Міжнаціональна толерантність

Лк7 "Міжнаціональна толерантність" (денна)

Теорії націй. Етнічні та національні спільноти. Толерантність як особливий принцип існування багатонаціонального світу. Сутність міжнаціональної толерантності. Толерантність і принцип «презумпції національної невинності». Толерантність як етичний індикатор моральної стійкості особистості в сучасному світі. Потенціал громадянського суспільства у вирішенні проблем міжнаціональної та міжрелігійної толерантності.

Пр7 "Міжнаціональна толерантність" (денна)

Теорії націй. Етнічні та національні спільноти. Толерантність як особливий принцип існування багатонаціонального світу. Сутність міжнаціональної толерантності. Толерантність і принцип «презумпції національної невинності». Толерантність як етичний індикатор моральної стійкості особистості в сучасному світі. Потенціал громадянського суспільства у вирішенні проблем міжнаціональної та міжрелігійної толерантності.

Тема 8. Толерантність в контексті етичних проблем сучасності

Лк8 "Толерантність в контексті етичних проблем сучасності" (денна)

Основні етичні проблеми сучасності та моральні виклики майбутнього: війни (боротьба за переділ світу, за ресурси), тероризм, екологічна криза, проблема демографії, поглиблення соціальної нерівності, загроза здоров'ю людини тощо.

Пр8 "Толерантність в контексті етичних проблем сучасності" (денна)

Основні етичні проблеми сучасності та моральні виклики майбутнього: війни (боротьба за переділ світу, за ресурси), тероризм, екологічна криза, проблема демографії, поглиблення соціальної нерівності, загроза здоров'ю людини тощо.

Тема 9. Значення етики для соціальної роботи

Лк3 "Значення етики для соціальної роботи" (заочна)

Етика соціального працівника як вид загальної та професійної етики. Завдання етики соціальної роботи. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Основні етичні відносини в соціальній роботі. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Професійні та морально-особистісні якості фахівця соціальної сфери. Соціальний інтелект.

Лк9 "Значення етики для соціальної роботи" (денна)

Етика соціального працівника як вид загальної та професійної етики. Завдання етики соціальної роботи. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Основні етичні відносини в соціальній роботі. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Професійні та морально-особистісні якості фахівця соціальної сфери. Соціальний інтелект.

Пр3 "Значення етики для соціальної роботи" (заочна)

Етика соціального працівника як вид загальної та професійної етики. Завдання етики соціальної роботи. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Основні етичні відносини в соціальній роботі. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Професійні та морально-особистісні якості фахівця соціальної сфери. Соціальний інтелект.

Пр9 "Значення етики для соціальної роботи" (денна)

Етика соціального працівника як вид загальної та професійної етики. Завдання етики соціальної роботи. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Основні етичні відносини в соціальній роботі. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Професійні та морально-особистісні якості фахівця соціальної сфери. Соціальний інтелект.

Тема 10. Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи

Лк4 "Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи" (заочна)

Професійні цінності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи. Визнання гідності людини. Сприяння правам людини. Сприяння соціальній справедливості. Сприяння праву на самовизначення. Сприяння праву на участь. Повага конфіденційності та приватності. Ставлення до людей як до цілісних індивідів. Етичне використання технологій та соціальних медіа. Професійна доброчесність. Норми етичної поведінки соціального працівника. Етика соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Врахування індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Лк10 "Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи" (денна)

Професійні цінності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи. Визнання гідності людини. Сприяння правам людини. Сприяння соціальній справедливості. Сприяння праву на самовизначення. Сприяння праву на участь. Повага конфіденційності та приватності. Ставлення до людей як до цілісних індивідів. Етичне використання технологій та соціальних медіа. Професійна доброчесність. Норми етичної поведінки соціального працівника. Етика соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Врахування індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Пр4 "Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи" (заочна)

Професійні цінності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи. Визнання гідності людини. Сприяння правам людини. Сприяння соціальній справедливості. Сприяння праву на самовизначення. Сприяння праву на участь. Повага конфіденційності та приватності. Ставлення до людей як до цілісних індивідів. Етичне використання технологій та соціальних медіа. Професійна доброчесність. Норми етичної поведінки соціального працівника. Етика соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Врахування індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Пр10 "Основні цінності та принципи професійної соціальної роботи" (денна)

Професійні цінності соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи. Визнання гідності людини. Сприяння правам людини. Сприяння соціальній справедливості. Сприяння праву на самовизначення. Сприяння праву на участь. Повага конфіденційності та приватності. Ставлення до людей як до цілісних індивідів. Етичне використання технологій та соціальних медіа. Професійна доброчесність. Норми етичної поведінки соціального працівника. Етика соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Врахування індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Тема 11. Професійно-етичний кодекс соціальних працівників

Лк11 "Професійно-етичний кодекс соціальних працівників" (денна)

Поняття етичного кодексу. Види етичних кодексів. Професійно-етичний кодекс соціального працівника України. Мета, завдання та функції етичного кодексу соціального працівника. Етичний кодекс МФСП «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти» (1994). «Етика соціальної роботи, декларація принципів» (2004). «Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України» (2005). «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (2018).

Пр11 "Професійно-етичний кодекс соціальних працівників" (денна)

Поняття етичного кодексу. Види етичних кодексів. Професійно-етичний кодекс соціального працівника України. Мета, завдання та функції етичного кодексу соціального працівника. Етичний кодекс МФСП «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти» (1994). «Етика соціальної роботи, декларація принципів» (2004). «Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України» (2005). «Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи» (2018).

Тема 12. Культура спілкування і етикет соціального працівника

Лк12 "Культура спілкування і етикет соціального працівника" (денна)

Професійне спілкування у соціальній роботі. Призначення і функції спілкування. Моральні аспекти спілкування. Норми і правила спілкування. Особливості спілкування соціальних робітників і клієнтів. Фактори, що впливають на спілкування. Стили спілкування. Вміння слухати і вміння говорити. Етикет соціального працівника. Правила і принципи етикету.

Пр12 "Культура спілкування і етикет соціального працівника" (денна)

Професійне спілкування у соціальній роботі. Призначення і функції спілкування. Моральні аспекти спілкування. Норми і правила спілкування. Особливості спілкування соціальних робітників і клієнтів. Фактори, що впливають на спілкування. Стили спілкування. Вміння слухати і вміння говорити. Етикет соціального працівника. Правила і принципи етикету.

Тема 13. Основні поняття, сутність і зміст деонтології

Лк13 "Основні поняття, сутність і зміст деонтології" (денна)

Поняття деонтології. Професійний обов'язок соціального працівника. Внутрішні переконання та потреби. Професійний і моральний обов'язок. Відповідальність соціального працівника. Рівні його відповідальності. Обов'язок і відповідальність соціального працівника перед професією, колегами та клієнтом. Компетентність. Зміст, сутність і рівні компетентності. Основні принципи деонтології в роботі з клієнтами.

Пр13 "Основні поняття, сутність і зміст деонтології" (денна)

Поняття деонтології. Професійний обов'язок соціального працівника. Внутрішні переконання та потреби. Професійний і моральний обов'язок. Відповідальність соціального працівника. Рівні його відповідальності. Обов'язок і відповідальність соціального працівника перед професією, колегами та клієнтом. Компетентність. Зміст, сутність і рівні компетентності. Основні принципи деонтології в роботі з клієнтами.

Тема 14. Методи і способи вирішення соціальних конфліктів

Лк5 "Методи і способи вирішення соціальних конфліктів" (заочна)

Роль діалогу і конструктивної взаємодії між конфліктуючими сторонами. Пошук компромісів. Управління емоціями. Аналіз і розуміння. Врахування відмінностей і різноманіття. Комунікативні навички та вміння слухати один одного. Альтернативні шляхи вирішення конфліктів. Залучення організацій-партнерів із соціальної роботи.

Лк14 "Методи і способи вирішення соціальних конфліктів" (денна)

Роль діалогу і конструктивної взаємодії між конфліктуючими сторонами. Пошук компромісів. Управління емоціями. Аналіз і розуміння. Врахування відмінностей і різноманіття. Комунікативні навички та вміння слухати один одного. Альтернативні шляхи вирішення конфліктів. Залучення організацій-партнерів із соціальної роботи.

Пр5 "Методи і способи вирішення соціальних конфліктів" (заочна)

Роль діалогу і конструктивної взаємодії між конфліктуючими сторонами. Пошук компромісів. Управління емоціями. Аналіз і розуміння. Врахування відмінностей і різноманіття. Комунікативні навички та вміння слухати один одного. Альтернативні шляхи вирішення конфліктів. Залучення організацій-партнерів із соціальної роботи.

Пр14 "Методи і способи вирішення соціальних конфліктів" (денна)

Роль діалогу і конструктивної взаємодії між конфліктуючими сторонами. Пошук компромісів. Управління емоціями. Аналіз і розуміння. Врахування відмінностей і різноманіття. Комунікативні навички та вміння слухати один одного. Альтернативні шляхи вирішення конфліктів. Залучення організацій-партнерів із соціальної роботи.

Тема 15. Етичні дилеми у соціальній роботі

Лк6 "Етичні дилеми у соціальній роботі" (заочна)

Поняття етичної дилеми. Різниця між проблемою, звичайною дилемою і етичною дилемою. Дилеми конфіденційності і інформованої згоди, справедливості і рівності, незалежності і професійної відповідальності, конфлікту інтересів, меж професійної компетенції. Рішення етичних дилем у соціальній роботі.

Лк15 "Етичні дилеми у соціальній роботі" (денна) Поняття етичної дилеми. Різниця між проблемою, звичайною дилемою і етичною дилемою. Дилеми конфіденційності і інформованої згоди, справедливості і рівності, незалежності і професійної відповідальності, конфлікту інтересів, меж професійної компетенції. Рішення етичних дилем у соціальній роботі.
Пр6 "Етичні дилеми у соціальній роботі" (заочна) Поняття етичної дилеми. Різниця між проблемою, звичайною дилемою і етичною дилемою. Дилеми конфіденційності і інформованої згоди, справедливості і рівності, незалежності і професійної відповідальності, конфлікту інтересів, меж професійної компетенції. Рішення етичних дилем у соціальній роботі.
Пр15 "Етичні дилеми у соціальній роботі" (денна) Поняття етичної дилеми. Різниця між проблемою, звичайною дилемою і етичною дилемою. Дилеми конфіденційності і інформованої згоди, справедливості і рівності, незалежності і професійної відповідальності, конфлікту інтересів, меж професійної компетенції. Рішення етичних дилем у соціальній роботі.
Тема 16. Професійні межі у соціальній роботі
Лк16 "Професійні межі у соціальній роботі" (денна) Межі компетенції соціального працівника і професійної дистанції між фахівцем і клієнтом. Їх динамічність та ситуативна обумовленість. Моделі прийняття рішень соціальними працівниками: патерналістська модель, інструментальна модель, контрактна модель. «Професійне вигорання». Профілактика стресу соціальних працівників.
Пр16 "Професійні межі у соціальній роботі" (денна) Межі компетенції соціального працівника і професійної дистанції між фахівцем і клієнтом. Їх динамічність та ситуативна обумовленість. Моделі прийняття рішень соціальними працівниками: патерналістська модель, інструментальна модель, контрактна модель. «Професійне вигорання». Профілактика стресу соціальних працівників.

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Лекційне навчання
МН2	Кейс-орієнтоване навчання
МН3	Практикоорієнтоване навчання

Лекції знайомлять студентів із основним програмним матеріалом, надають інформацію про етичні та деонтологічні основи соціальної роботи, цінності, принципи та стандарти професійної діяльності, методи та способи вирішення етичних дилем, в тому числі за допомогою слайдів, які спрямовані на логічне та послідовне викладення змісту й ідеї лекції (РН1, РН2, РН3, РН4). Кейс-орієнтоване навчання націлене на поєднання отриманих етичних та деонтологічних знань зі сфери соціальної роботи з конкретними практичними ситуаціями, що передбачають розуміння правил взаємодії з клієнтами, представниками різних

професійних груп та громад, виявлення етичних дилем та їх вирішення студентами (РН1, РН2, РН3, РН4). Практичні заняття проходять у вигляді проблемних семінарів, що надають студентам можливість застосовувати загально-гуманітарні знання у практичній діяльності (РН1, РН2, РН3, РН4), що становить основу практико-орієнтованого навчання.

Зміст і методи навчальної дисципліни сприяють у формуванні таких загальних компетентностей: 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення. 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Усна або письмова відповідь на проблемне питання / ситуативне завдання (вирішення, презентація, обговорення).
НД2	Виконання ситуативних вправ
НД3	Аналіз та обговорення кейсів (навчальних/практичних/науково-дослідних)

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок

МФО1 Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	Передбачає усні відповіді студентів на запитання з теми та оцінювання відповідей викладачем з наданням коментарів щодо їх вичерпності, правильності, аргументованості.	1-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МФО2 Взаємооцінювання (peer assessment)	Оцінювання студентами результатів роботи один одного. Триває увесь період навчання, включає демонстрацію портфоліо, без соціальної та культурної нерівності.	1-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МФО3 Перевірка та оцінювання письмових робіт	Обсяг письмової роботи не повинен перевищувати дві сторінки.	2-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Оцінювання усних відповідей.	Висновки за опрацьованим змістом.	1-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МСО2 Підготовка та захист презентації	Презентація до 15 слайдів на одну із запропонованих викладачем тем курсу на вибір студента.	2-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МСО3 Аналіз етичних дилем	Аналіз ситуації, в якій кожний вибір має етичні застереження. Оцінюється активність студента в дискусії.	2-16 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МСО4 Тестування	Автоматизоване виконання тестів для контролю навчальних досягнень здобувачів.	2-15 тижні	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua
МСО5 Підсумковий модульний контроль	Підсумковий модульний контроль у формі тестування.	16 тиждень	L.teligenko@yur.sumdu.edu.ua; Ltelizhenko@i.ua

Контрольні заходи:

		Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Семестр викладання		100 балів		
МСО1. Оцінювання усних відповідей.		30		
	15x2	30	18	Так
МСО2. Підготовка та захист презентації		10		
		10	6	Так
МСО3. Аналіз етичних дилем		20		
	4x5	20	12	Так
МСО4. Тестування		20		
	4x5	20	12	Так
МСО5. Підсумковий модульний контроль		20		
		20	12	Так

Захід підсумкового контролю - диф. залік. В рамках вивчення дисципліни існує можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що підтверджується відповідним документом (сертифікатом, дипломом, свідоцтвом тощо,) який дозволяє однозначно ідентифікувати особу здобувача і засвідчує результати його участі у певному освітньому заході неформальної освіти.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Сушик І.В. Етика та деонтологія соціального працівника : навч. посіб./ – Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 2020. – 188 с.
2	Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. – 190 с.
3	Етика соціальної роботи : навч. посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. С. О. Роечко. - 2-е вид., переробл. та доповн. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – 202 с.

4	Синах А.О. Етика та естетика: Конспект лекцій / Укладач А.О. Синах. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. – 204 с.
Допоміжна література	
1	Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
2	Клочко О.О. Етика фахівця соціальної сфери у схемах і коментарях:[Текст] навчальний посібник / О.О.Клочко. - Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. 92 с.
3	Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі // Young Scientist. 2017. № 12 (52). С.81-86.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	Ibarra K., Miller J., Wagner F. Difficult Decisions: A Tool for Care Workers. URL: https://www.socialserviceworkforce.org/resources/difficult-decisions-tool-care-workers
2	The Role of Social Work in Social Protection Systems: The Universal Right to Social Protection / IFSW, 2016. URL: https://www.ifsw.org/the-role-of-social-work-in-social-protection-systems-the-
3	Global Social Work Statement of Ethical Principles (IASSW), 2018. URL: https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2018/04/Global-Social-Work-Statement-of-Ethical-Principles-IASSW-27-April-2018-1.pdf